

Б'ю чолом!
Микола Сом

Біодіаграфічний
список

ДЕПАРТАМЕНТ КУЛЬТУРИ
ВИКОНАВЧОГО ОРГАНУ КИЇВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ
(КИЇВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ)

ПУБЛІЧНА БІБЛІОТЕКА ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ ДЛЯ ДОРΟΣЛИХ
М. КИЄВА
ВІДДІЛ ДОВІДКОВО-БІБЛІОГРАФІЧНОЇ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Б'ю чолом!
Микола Сом

До 85-річчя від дня народження
М. Д. Сома

Біобібліографічний список

Київ, 2020

Б'ю чолом! Микола Сом : біобібліографічний список / [упор. Н. М. Вахненко] ; Департамент культури виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) ; Публічна бібліотека імені Лесі Українки для дорослих. – Київ, 2020. – 24 с. : фото.

Біобібліографічний список підготовлено до 85-річчя від дня народження знаного українського поета, громадського діяча М. Д. Сома

Список містить матеріали про різні грані літературної, педагогічної діяльності М. Сома, а також про різноманітні форми поваги до його імені: про видання творів, критичну літературу, вшанування пам'яті.

Упорядник	Вахненко Н. М.
Комп'ютерний набір	Вахненко Н. М.
Редагування	Трубайчук О. М.
Телефон для довідок	486-01-46
e- mail	lubibl@ukr.net

Від упорядника

Микола Сом – помітна поетична гілка свого народу – увібрав у себе обидві вельми прикметні етнічні риси – гумор та пісенність. Він – ніжний лірик і пісняр з когорти шістдесятників. Його невгамовний гумор, який у часи репресій і застою проривався позацензурно у вигляді самвидаву та усних, (хай і пошепки), переказів, нині, у часи Незалежності, отримав друге дихання.

У переддень його 85-річного ювілею бібліотека імені Лесі Українки підготувала біобібліографічний список, присвячений цій даті.

У списку матеріали сгруповані за розділами. В межах кожного розділу матеріали подані за алфавітом авторів або назв.

При складанні бібліографії використано матеріали з електронних каталогів Публічної бібліотеки імені Лесі Українки та Національної бібліотеки імені Ярослава Мудрого.

Ця робота розрахована на шанувальників української поезії, викладачів навчальних закладів, бібліотекарів і всіх небайдужих до нашої культури і духовності.

Великий друг бібліотеки

*Я нічого не писав від себе. Лише записував
почуте і відчуте. Усе найкраще з мого
творчого доробку більше належить
фольклору – усній народній творчості.*

М. Сом

Упродовж 24 років у телепрограмі «На добраніч, діти» лунала ніжна колискова Миколи Сома (музика Оскара Сандлера). Кожного вечора «Рученьки-ніженьки» українську малечу присипляли, за що до книги рекордів Гіннеса попали.

Ліричний голос поета відомий шанувальникам поетичного слова з 1957 року, коли вийшла його перша збірка «Йду на побачення». У шістдесяті виходять збірки «Вікнами до сонця», «Святий хліб», «Мрія», «Вишиванка», «Дума над вогнем», а в 1970-х — «Стежка до океану», «Товариство», «Б'ю чолом!». Його вірші перекладено на багато мов світу, і звучать вони ніжними словами, чарівними піснями, дотепним гумором у душах його шанувальників.

...із біографії поета

Микола Данилович Сом народився 5 січня 1935 року в селі Требухів Броварського району Київської області в родині сільського коваля. Батько Миколи був селянином, мама – козачкою. Дівчатам-козачкам батьки забороняли виходить заміж за селян, бо ті були бідними й вважалися плебеями, тому коваль Данило вкрав юну Мотрю вночі в нічній сорочці. Любов у них була, народили дванадцятьох дітей, Микола – сьомий. Як усі постголодоморні малята, які росли з худеньких матерів, мав босоноге, напівголодне дитинство. Війна, відступ захисників, життя під гітлерівцями – довелося бачити, як гинули на шибениці односельці.

У 1952 році закінчив Требухівську середню школу, потім навчався на факультеті журналістики Київського університету імені Т. Г. Шевченка.

...із спогадів М. Сома

«Як я познайомився з Василем Симоненком. ...1952 рік, гуртожиток. У кімнату зайшов красивий кароокій хлопець простягає мені руку й каже: «Симоненко». А я йому: «Сом». «Ну який же ти сом? Жиру немає, вусів немає. Ти – Сомик. Отак мене все життя кликав».

1957 року Микола Сом випустився з університету. Тоді ж виходить і перша його збірка «Йду на побачення». Як напише потім Валентин Чемерис, поетичне хрещення Миколи Даниловича почалося з аутодафе, тобто спалення. Голова колгоспу його рідного села впізнав себе в одному з віршів, викрав книжечку в сільській бібліотеці... і спалив її як крамольну. Згодом поет скаже — не без підстав, — що він став першим українським радянським поетом, збірку якого спалили в рідному селі.

У той час Сом пішов і в кіно завдяки Андрію Малишку. Перший фільм — і перша удача. Пісня «Мрія» на його вірші зазвучала у стрічці «Чорноморочка» (1959 р.). Твори поета лунали й у кінофільмах «Коли починається юність», «Хлопчики», «Артист із Коханівки», «Місяць травень» та інших.

Після закінчення університету працював у газеті «Нафтовик Борислава», був завідувачем відділу поезії журналу «Зміна», завідувачем літературної частини Укрконцерту.

Член спілки письменників України з 1958 року.

З початку вісімдесятих Микола Сом перебрався в кабінет молодого автора у Спілці письменників. Дев'ять років роботи на цьому місці виявилися дуже плідними. Він написав і видав тоді кілька поетичних книг. Першою була «Присвяти і послання», яку назвали найкращою збіркою 1983 року. Саме за неї Сом одним з найперших київських поетів був удостоєний Літературної премії імені Володимира Сосюри.

В 1990 році виходить книга «З матір'ю на самоті», з матір'ю Симоненка — Ганною Федорівною. Сом записав свою розмову та додав інші архівні документи для увічнення пам'яті свого незабутнього друга. Пізніше з'являється збірка «Сто епітафій» для увіковічнення пам'яті ще живих.

У піднесеному настрої він продовжує писати. Виходять його книги «Як я Сталіна хоронив», «Передай кодолу», «Придибенції». «Його ліричний профіль відійшов у тінь, а натомість різко увиразнився сатиричний», — підкреслював Михайло Слабошпицький.

Все творче життя поет активно займався громадською роботою, був членом правління Київської письменницької організації, очолював київську літературну студію «Сурма», керував броварським районним літоб'єднанням.

Останні роки Микола Сом завідував сектором популяризації української літератури Публічної бібліотеки імені Лесі Українки м. Києва. Зараз розпочато оцифрування творчої спадщини М. Д. Сома. Пропонуємо користувачам електронні версії книг на сайті бібліотеки.

За вагомий особистий внесок у розвиток української літератури, багаторічну плідну творчу працю та активну громадську діяльність удостоєний звання «Заслужений діяч мистецтв України» (2006). Микола Данилович Сом – лауреат престижних премій у галузі літератури – премії імені Володимира Сосюри (1983 р.) та Остапа Вишні (1997 р.). А на ниві журналістики та громадської діяльності він лауреат високих премій фонду Тараса Шевченка (1999 р.), імені Дмитра Нитченка (2000 р.) та Олекси Гірника (2000 р.). Він єдиний з київських поетів за вчительську працю удостоєний звання «Відмінник освіти України». А за заслуги по відродженню духовності в Україні та утвердженню Помісної Української Православної Церкви поет і публіцист Микола Данилович Сом нагороджений Орденом Святого Архистратига Михаїла.

27 березня 2013 року відійшов у засвіти Микола Данилович Сом – український поет, вчитель, просвітник, палкий пропагандист української мови.

... Минав час. 2 вересня 2016 року на могилі М. Д. Сома у селі Требухів Броварського району Київської області за сприяння Фонду М. Томенка «Рідна країна» було відкрито пам'ятник. Опікуються могилою школярі Требухівської загальноосвітньої школи.

А в шкільному краєзнавчому музеї з'явилась експозиція «Наш земляк – поет Микола Сом».

Питають знов, чого се я мовчу
Чом не кричу, коли кричить каміння?
Що я скажу своєму читачу?
Мій дорогий! Та я ж дітей учу
Складать слова – найвищого уміння
Мої уроки

Твори М. Д. Сома

Поетичні твори

1. «До Прип'яті, до Прип'яті ми поіменно припнуті...» : вірші // Дивослово. – 2004. – № 4. – С. 80.
Вірші українських поетів про Чорнобиль.
2. Сом, М. Будьмо! : весела бувальщина / Сом Микола // Вечірній Київ. – 1995. – 18 лютого.
3. Сом, М. Вечір ; Ніні ; Чуні ; Вишиванка ; Сміх : [вірші] / Сом Микола // Вечірній Київ. – 1997. – 8 серпня. – С. 13.
4. Сом, М. Вишиванка : поезії / Микола Сом. – Київ : Молодь, 1964. – 87 с.
5. Сом, М. Вірші / Микола Сом // Дніпро. – 1978. – № 3. – С. 8-9 : іл.
6. Сом, М. Д. Б'ю чолом ! : лірика та гумор / Микола Сом. – Київ : Молодь, 1978. – 95 с. : іл.
7. Сом, М. Д. Вікнами до сонця : поезії / М. Д. Сом. – Київ : Радянський письменник, 1960. – 96 с.
8. Сом, М. Д. З матір'ю на самоті / авт. та упоряд. М. Д. Сом. – Київ : Молодь, 1990. – 128 с. : фото, іл.
9. Сом, М. Д. Мрія : поезії / М. Д. Сом. – Київ : Молодь, 1962. – 111 с.

10. Сом, М. Д. Поезії / Сом М. Д. // Дивослово. – 2005. – № 1. – С. 57-58.
11. Сом, М. Д. Святий хліб : [вірші] / М. Д. Сом. – Київ : Обласне книжково-газетне видавництво, 1961. – 36 с.
12. Сом, М. Дума над вогнем : поезії / Микола Сом. – Київ : Молодь, 1968. – 102 с.
13. Сом, М. З матір'ю на самоті / Микола Сом. – Київ : Смолоскип, 2005. – 134 с. : фотоіл., портр.
14. Сом, М. З низки епітафій / Сом Микола // Поезія'97. – Київ, 1997.
15. Сом, М. Із нової книжки «Умру від сміху» : гумористичні оповідання / Сом М. // Літературна Україна. – 2001. – 5 квітня (№ 13). – С. 8.
16. Сом, М. Йду на побачення : поезії / Микола Сом. – Київ : Молодь, 1957. – 73 с. : портр.
17. Сом, М. Кладовище недоторканих : епітафії / Микола Сом // Літературна Україна. – 2011. – 31 березня (№ 13). – С. 15 : іл.
18. Сом, М. Моєї радості сльоза : [поезії] / Микола Сом. – Київ : Радянський письменник, 1990. – 116 с. : портр.
19. Сом, М. Нові епітафії / Сом Микола // Літературна Україна. – 1996. – 26 вересня. – С. 8.

20. Сом, М. Передай кодолу! : вірші, пісні, жарти, епітафії та придибенції / Микола Сом. – Київ : Український письменник, 2007. – 286 с. : іл., портр.
21. Сом, М. Придибенції / Микола Сом // Літературна Україна. – 2010. – 28 січня (№ 3). – С. 5 : портр.
22. Сом, М. Придибенції / Микола Сом ; [післямова В. Карпенка]. – [Біла Церква] : [Білоцерківська друкарня], [2009]. – 142 с. : іл.
23. Сом, М. Свіжі епітафії : із циклу «Ах, жінки» / Сом М. // Літературна Україна. – 2004. – 11 листопада (№ 44). – С. 8.
24. Сом, М. Словом озветься полів далина : поезія / Микола Сом // Дніпро. – 1991. – № 1. – С. 2-3.
25. Сом, М. Сонце сходить : вірші / Микола Сом // Дніпро. – 1988. – № 2. – С. 2-5.
26. Сом, М. Сто епітафій : сатира і гумор / Сом Микола – Київ : Газета «Вечірній Київ», 1998. – 64 с.
27. Сом, М. Товариство : вибране / Микола Сом. – Київ : Дніпро, 1979. – 166 с. : портр

Літературно-критичні, публіцистичні, культурологічні статті

28. Сом, М. ...А люди вірші пишуть / Сом М. // Вечірній Київ. – 1996. – 5 червня.
Про поета Короліва А. С.
29. Сом, М. «...Се ключ від в'язниці поневоленого народу» / Сом М. // Народна армія. – 2005. – 9 листопада (№ 210). – С. 7.
До дня української писемності.
30. Сом, М. «Вмирати вмирай, а жито сій» : до 100-річчя від дня народження Михайла Стельмаха / Микола Сом // Літературна Україна. – 2012. – 24 травня (№ 21). – С. 5 : фото.
31. Сом, М. «Поезія – це діло совісне» / Микола Сом // Літературна Україна. – 2012. – 8 листопада (№ 43). – С. 1, 6 : фото.
32. Сом, М. «Як поле розквітлого маку» : до 200-річчя від дня народження Проспера Меріме / Сом М. // Культура і життя. – 2003. – 15 жовтня (№ 32). – С. 4.
33. Сом, М. Дорогою до Тараса Шевченка / Микола Сом // Літературна Україна. – 2011. – 13 жовтня (№ 39). – С. 14 : іл., фото.
34. Сом, М. Керманич перчан : (До 85-річчя від дня народження Ф. Маківчука) / Сом Микола // Вечірній Київ. – 1997. – 12 вересня. – С. 13.
35. Сом, М. Коли мовчання – золото : (Про невидану книжку В. Ковтуна) / Сом Микола // Вечірній Київ. – 1997. – 10 жовтня. – С. 13.

36. Сом, М. Листи з Австралії / Сом Микола // Вечірній Київ. – 2000. – 19 травня. – С. 8.
Про письменника, освітянина та громадського діяча усього українства Д. Нитченка.
37. Сом, М. Людина з посмішкою сонця / Сом М. // Вечірній Київ. – 2000. – 19 грудня. – С. 7.
Про українського письменника й філософа М. Руденка.
38. Сом, М. Людина себе спалила / Сом Микола // Вечірній Київ. – 1999. – 28 липня. – С. 6.
39. Сом, М. Людина-смолоскип : про О. Гірника / Сом М. // Літературна Україна. – 2003. – 20 березня. – С. 7.
40. Сом, М. Малишкове свято / Сом Микола // Вечірній Київ. – 1997. – 19 листопада. – С. 4.
41. Сом, М. Мудрий, совісний, красивий : [Штрихи до портрета українського байкаря А. Косматенка] / Сом Микола // Вечірній Київ. – 1996. – 9 жовтня. – С. 5.
42. Сом, М. Наш рідний народний : до 65-ліття Анатолія Паламаренка – народного артиста України, лауреата Національної премії імені Тараса Шевченка і Українського конкурсу артистів-читців, лауреата премії імені Володимира Вернадського / Сом М. // Культура і життя. – 2004. – 22 вересня (№ 34). – С. 4.
43. Сом, М. Партійний переляк : (Із циклу «Батьки народу») / Сом Микола // Вечірній Київ. – 1996. – 17 липня. – С. 6.
Про літературне життя міста.
44. Сом, М. Погляд гострий і вогнистий : до 90-річчя з дня смерті Лесі Українки / Сом М. // Народна газета. – 2003. – 7-13 серпня (№ 28). – С. 8.

45. Сом, М. Поети не люблять мовчати / Сом Микола // Вечірній Київ. – 1996. – 17 січня. – С. 4.
46. Сом, М. Правдивий, актуальний – небезпечний / Микола Сом // Літературна Україна. – 2010. – 23 грудня (№ 47). – С. 1, 3 : портр., фото.
47. Сом, М. Присвята Борису Олійнику/ Сом М. // Літературна Україна. – 2004. – 30 грудня (№ 51). – С. 8.
48. Сом, М. Симоненкове гніздов'я / Сом М. // Урядовий кур'єр. – 2005. – 14 січня (№ 6). – С. 7.
49. Сом, М. Сом із Сомової вулиці / Сом М. // Київ. – 2003. – № 7-8. – С. 185-187.
50. Сом, М. Стали рідними : [Форуми інтелігенції в районах міста] / Сом Микола // Вечірній Київ. – 1996. – 27 лютого. – С. 2.
51. Сом, М. Через прірву забуття : Грицько Чупринка повертається... / Сом Микола // Вечірній Київ. – 1997. – 28 листопада. – С. 13.
52. Сом, М. Читаючи Миколу Вінграновського / Сом Микола // Вечірній Київ. – 1996. – 6 листопада. – С. 12.
53. Сом, М. Чупринка – се легенда / Сом М. // Літературна Україна. – 2004. – 2 грудня (№ 47). – С. 6.

Інтерв'ю

54. Сом, М. Нема пророка у своєму селі : інтерв'ю з поетом М. Сомом / М. Сом ; провела Д. Хвостик. // Літературна Україна. – 2003. – 12 червня. – С. 6

55. Сом, М. Розсекречений Сом : інтерв'ю з поетом М. Сомом / М. Сом ; підготував В. Жежера // Літературна Україна. – 2012. – 19 грудня.

Редагування, упорядкування

56. Платон Майборода : милий спомин на серці собі пов'яжи / упоряд. М. Д. Сом. – Київ : Криниця, 2008. – 190 с. : іл., портр., нот.
57. Сом, М. «Нове і наново написане» – такий підзаголовок книжки вибраних віршів П. Осадчука, що вийшла до ювілею поета під назвою «Незрима стріла часу» / Сом Микола // Вечірній Київ. – 1997. – 5 грудня. – С.13.
58. Сом, М. Близький мені поет : [передм. до книги вибраних. віршів І. Чумака] / Сом Микола // Вечірній Київ. – 1997. – 9 грудня. – С. 8.
59. Сосюра, В. М. Такий я ніжний, такий тривожний... : поезії : для старшого шкільного віку / Володимир Сосюра ; [упоряд., передм., М. Сома] ; худож. М. Стратілат. – Київ : Веселка, 1989. – 287 с. : іл., портр.
60. Сосюра, В. Я про весну співать не перестану : [вірш] / Володимир Сосюра ; переднє сл. М. Сом // Дніпро. – 1988. – № 1. – С. 113-114.
61. Сторінки щоденника Матвія Шестопада / вступ. слово Микола Сом // Літературна Україна. – 2011. – 8 грудня (№ 47). – С. 11 : фото.

Публікації, висловлювання та згадки про М. Сома

62. Веледницька, Т. Був людиною-зорею... / Тетяна Веледницька // Літературна Україна. – 2013. – 13 червня (№ 24). – С. 2.
63. Кольцова, Н. Пам'яті Миколи Сома / Надія Кольцова // Літературна Україна. – 2013. – 24 жовтня (№ 41). – С. 2 : фото.
64. Малинка, В. «...І навіть плачу неповторним сміхом» / Володимир Малинка // Літературна Україна. – 2013. – 20 червня (№ 25). – С. 1, 5 : фото.
65. Малинка, В. Юшка від Сома : «УМ» дізналася ексклюзивні факти з життя світлої пам'яті українського письменника Миколи Сома / Володимир Малинка // Україна молода. – 2013. – 18 червня (№ 87). – С. 11 : фото.
66. Микола Сом // Літературна Україна. – 2013. – 4 квітня (№ 14). – С. 2 : портр.
67. Онопа, А. Народний учитель – Микола Сом / Аліна Онопа // Культура і життя. – 2013. – 21 червня (№ 25). – С. 13 : фото.
68. Поліщук, Т. Смерть поета : на 79-му році життя помер Микола Сом / Тетяна Поліщук // День. – 2013. – 29-30 березня (№ 57-58). – С. 15 : фото.
69. Романюк, О. Сини свого народу / Ольга Романюк // Літературна Україна. – 2015. – 22 січня (№ 4). – С. 12.

Про вшанування пам'яті поетів шістдесятників Василя Симоненка і Миколи Сома у Публічній бібліотеці імені Лесі Українки.

70. Слово на прощання / Олійник Борис ... [та ін.] // Літературна Україна. – 2013. – 4 квітня (№ 14). – С. 2.
71. Ціон, В. Симоненко & Сомоненко / Віктор Ціон // Літературна Україна. – 2015. – 5 лютого (№ 6). – С. 13 : портр.
Про співдружність В. Симоненка і М. Сома.
72. Каленченко, О. Учитель і поет : Миколі Сому – 70 / О. Каленченко // Дивослово. – 2005. – № 1. – С. 57.
73. Стоян, О. Хто не знає Сома... / О. Стоян // Вечірній Київ. – 2005. – 24 вересня. – С. 4.
74. Каленченко О. Перші читачі – бібліотекарі / О. Каленченко // Літературна Україна. – 2004. – 13 січня. – № 1.– С. 4.
75. Шлома, А. Поет і вчитель Микола Сом / Антон Шлома // Дивослово. – 1999. – № 5. – С. 50-55.
76. Микола Сом – лауреат премії Фонду Тараса Шевченка. // Літературна Україна. – 1999. – 3 червня (№ 21-22). – С. 2.
77. Письменник Микола Сом – лауреат літературної премії імені Остапа Вишні 1997 року за цикл гумористичних та сатиричних творів. // Літературна Україна. – 1998. – 22 січня (№ 3). – С. 2.
78. Микола Сом – лауреат літературної премії імені Володимира Сосюри 1983 року за добірку поезій, опублікованих в «Літературній Україні» та за книжку «Присвяти і послання» // Літературна Україна. – 1984. – 5 січня. – С. 2.

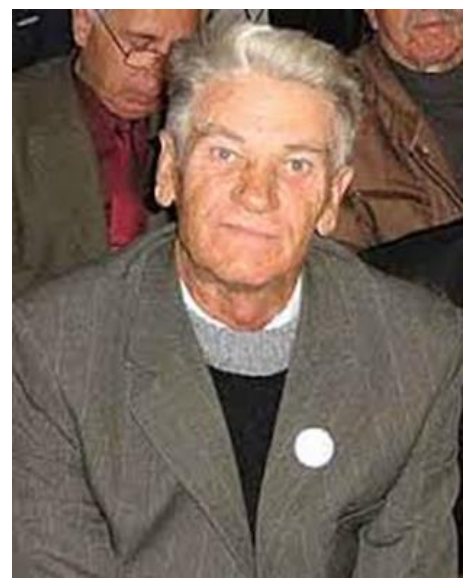
С в і т л и н и

м. Чернігів, 2012 р.

На відкритті пам'ятника
Василеві Симоненку.
м. Черкаси, 2010 р.

У бібліотеці ім. П. Мирного
Оболонського району м. Києва
19 травня 2009 р.

У Білоцерківській бібліотеці-філіалі
№ 8 відбувся Конкурс читців лірики
та гумору Миколи Сом
«Велетень сміху».
11 грудня 2018 р.

З м і с т

Від упорядника.....	3
Великий друг бібліотеки.....	5
Твори М. Д. Сома.....	10
Поетичні твори.....	10
Літературно-критичні, публіцистичні, культурологічні статті.....	13
Інтерв'ю.....	15
Редагування, упорядкування.....	16
Публікації, висловлювання та згадки про М. Сома.....	17
Світлини.....	19